

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Жанета Стойкова Добрева, д. н.

Тракийски университет, Стара Загора

Относно: Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор” по професионално направление 3.2. Психология, на тема: *„ Мотивационни фактори за учене и ролята на учителя в юношеска възраст”*, докторант в СУ „Св. Климент Охридски”, Философски факултет, Катедра „Социална, организационна, клинична и педагогическа психология”. Становището за дисертационния труд, което представям, е изградено на базата на оценка относно актуалността и значимостта на изследователския проблем, научната и методологична обосновааност, обхвата и представителността на изследването, получените резултати и приносната му стойност за теорията и практиката.

1. Актуалност и значимост на изследователския проблем

Авторът на дисертационния труд Илияна Кираджиева е обосновала актуалността и значимостта на изследователския проблем като се позовава на данни на Европейската комисия за България, които показват, че преждевременно напусналите системата на образованието и обучението (на възраст между 18 и 24 год.) за 2017 г. са 12.7%, докато средното равнище за страните от Европейския съюз (ЕС) е 10.6%. Националната стратегия за учене през целия живот (НСУЦЖ) е насочена към постигането на европейската цел за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж. В стратегията са заложили цели за намаляване на преждевременно напусналите образователната система чрез повишаване на мотивацията, насърчаване и подкрепа на социалното включване, повишаване на качеството на училищното образование.

Република България заема незадоволителното място съгласно стойностите на повечето от международно сравнимите показатели. Това са фактическите основания, които подчертават необходимостта от полагане на постоянни

усилия за цялостно подобряване на качеството и ефективността на националната система за образование и обучение.

Според докторант Кираджиева те позволяват да се приеме, че мотивацията за учене е сред актуалните проблеми в образователния контекст и според нейната гледната точка, която приемам, това обуславя значимостта на разгледаната в дисертационния труд тема.

II. Научна и методологична обосновааност на проблема

В първа глава на дисертационния труд, наречена „**Мотивационни фактори за учене в образователен контекст**“ са представени последователно класически теоретични постановки и съвременни идеи за ученето. Цитирани са автори като Zimmerman, Schunk, Bandura, Ф. Бартлет и Ж. Пиаже, Л. С. Виготски, Й. Янкулова и др.

Описани са мотивационни модели и фактори за учене, както и научни интерпретации на нагласите към училището като мотивационен фактор, влияещ на ученето.

Втората глава, наречена „Ролята на учителя по отношение на мотивацията на учене в юношеска възраст“ разглежда отделни аспекти от ролята на учителя в развитието на когнитивно –личностното пространство на юношите.

Ролята на учителя се свързва с аспекти от поведението му, които оказват влияние върху мотивацията на учене. Цитират се резултати от различни изследвания (Skinner & Belmont, 1993), които проучват връзките между потребностите на учениците от автономност, компетентност и свързаност и онези аспекти от поведението на учителите, които е възможно да спомагат за удовлетворяването на тези потребности. В дисертационния труд са посочени и резултати от изследвания, които разкриват, че учителите, подкрепящи автономността на учениците, оказват положително влияние на вътрешната мотивация. (Deci, Scwartz, Sheinman& Ryan, 1981; Flink, Boggiano& Baret, 1990; Ryan& Grolnick, 1986 цит. по Guardia& Ryan, 2002).

III. Обхват и представителност на изследването. Резултати и интерпретация

В третата глава е представена постановка и организация на представеното емпирично изследване. Посочени са цел, хипотези и задачи на емпиричното изследване. Подробно е представен използваният инструментариум, който включва четири въпросника: „Въпросник за учебния климат” (LCQ) (Standage et al., 2005), „Въпросник за предпочитания за работа” (WPI) (Amabile et al., 1994), китайска версия на „Въпросник за мотивационни стратегии за учене” (MSLQ) (Rao & Sachs, 1999), „Въпросник за нагласи към училището” (SA) (Cheng & Chan, 2003).

В четвърта глава са представени резултатите от направеното изследване и тяхната интерпретация. Те потвърждават в основни линии издигнатите хипотези, относно ролята на учителя за повишаване на мотивацията за учене на учениците, както и за формиране на автономно поведение и нагласи за саморегулирано учене.

IV. Приносна стойност на научно-изследователския труд за теорията и практиката

От предложените от Кираджиева 5 приносни стойности на дисертационния труд, бих приела като действителни следните:

1. Направена е адаптация на изследователски инструментариум от 4 въпросника, а именно: *Въпросник за учебния климат* (LCQ) (Standage et al., 2005); *Въпросник за предпочитания за работа* (WPI) (Amabile et al., 1994); *Въпросник за мотивационни стратегии за учене* (MSLQ) (Rao & Sachs, 1999); *Въпросник за нагласи към училището* (SA) (Cheng & Chan, 2003).

2. Предложен е модел, който описва ефекта на конкретни мотивационни фактори като: в мотивационни ориентации, Аз-ефективност, вътрешна ценност, изпитна тревожност и нагласи към училището върху прилагането на стратегии за саморегулирано учене в образователния контекст.

3. Верифициран е интегративен модел, който обяснява медиаторната роля на вътрешната мотивация по отношение на индиректните ефекти на възприятията на учениците.

Останалите посочени от докторантката приноси, приемам по-скоро като резултати от направеното изследване, които са изискуем атрибут на всеки един дисертационен труд.

V. Структура и дизайн на изложението, стил и език

По отношение на този критерий, представения дисертационен труд на И. Кираджиева се отличава със следните качества :

1.Тезата на научния труд е развита в обем 221 страници литература и приложения. Съдържанието включва 4 глави, които завършват с обобщение, изводи и приложения.

2.Форматната и съдържателна характеристика на всяка глава се представя чрез:

- целенасочено формулиране на заглавието и следващите подзаглавия, които насочват към кратко представяне и обобщено акцентирание на основните проблеми, разгледани в тях;

- стремеж към осигуряване на максимално точно, ясно и полезно интерпретиране, обобщение и обосновка на постановки, идеи, резултати;

- стремеж към използване на синтезирано научно –релативно поднасяне на информацията чрез проблематичен анализ;

- използване на четивен стил, без да бъдат направени компромиси с научните критерии.

3.Логическо разгръщане на идейния замисъл, ясно и точно формулиране и аргументиране на отделните акценти от съдържанието, които насочват към основното и значимото в тях; дизайна на научния труд, който съдържа логически определени и взаимно свързани глави.

Представеният автореферат отразява основното съдържание на дисертационния труд и дава информация за направените 3 публикации по темата.

VI. Заключение

В заключение изразявам мнение, че дисертационният труд на тема: **„Мотивационни фактори за учене и ролята на учителя в юношеска възраст”** отговаря на всички изисквания на Закона за развитието на академичния състав на Република България и Правилника за развитие на академичния състав в СУ „Св.Кл.Охридски”. Авторът притежава умения и компетентности за осъществяване на научно-изследователска дейност и на базата на гореизложената рецензия убедено давам своя положителен вот за присъждането на образователно- научната степен „доктор” на Илияна Кираджиева.

12.10.2019

София

Подпис:

(проф. д-р Ж. Стойкова, д. н.)